

De oudere generaties van het geslacht (Van) Gelder uit Charlois

Reactie op *Ons Voorgeslacht* Jrg. 53 (1998), blz. 1 e.v.

door

J.C. Lagendijk

Eerder gepubliceerd in 'Ons Voorgeslacht', jrg. 53 (1997) blz. 253, een uitgave van de Zuidhollandse Vereniging voor Genealogie.

In dit artikel stelt de heer Slijkerman dat de stamvader Bastiaen Adriaensz. Gelder omstreeks 1565 geboren moet zijn en reeds in 1611 te Charlois wordt vermeld. De herkomst van deze familie is niet bekend en zou afkomstig kunnen zijn uit Gelre of Gelderland, een alleszins verklaarbare herkomst aan de hand van de familienaam.

Daarnaast stelt de schrijver, op mijns inziens niet gefundeerde gronden, dat de naamsoorsprong terug te voeren zou zijn op de betekenis van daggelder of dagloner. Zonder diepgaand onderzoek naar de herkomst en achtergronden van een familie is een dergelijke verklaring ietwat 'snel' gemaakt. Bovendien vraagt ondergetekende zich af of in die vroege zeventiende eeuw al sprake is van het begrip 'dagloner', wat mijns inziens meer slaat op de negentiende eeuw. Dat deze familie reeds met een familienaam wordt vermeld kan ook een heel andere oorzaak hebben, want het was meer gebruikelijk om mensen die 'niet tot de hogere regionen van de Charloisse gemeenschap' behoorden met hun patroniem te vermelden. Dat toch een hunner met de chirurgijn Jan Jansz.

Userman huwde, verklaart de heer Slijkerman doordat deze als armoedzaaiers werden beschouwd en niet tot de meest begeerde huwelijkspartners door de rijke boerenstand werden verkozen!

Duidelijk blijkt dat de familie inderdaad een soort 'compagnonschap in het aannemen van grond- en waterwerken' vormde, die wellicht berustte op een lange familietraditie. Wellicht behoorde de familie Van Gelder tot de tak die hieronder genoemd wordt en had zij het privilege en jarenlange ervaring met deze werkzaamheden. Vroeger werden immers aan bepaalde families zekere ambachtprivileges toegekend, die vererfd van vader op zoon.

Merkwaardig is dat met de inpoldering van het Friese Het Bildt, van 1505-1508, de geslachtsnaam Gelre's, Van Gelder of Gelder onlosmakelijk verbonden is. Gegevens uit 1621 en 1686 uit het geslacht Gratama doen de vraag rijzen hoe de naam Seps in Friesland is gekomen. Deze familie noemde zich Van Gelder of Gelder en kon aanspraak maken uit hoofde van hun afkomst door vererving op de heerlijkheden van Haeften, Herwijnen en Hellou, gelegen in het vroegere hertogdom Gelre (zie testament DDD2, fol. 26 t/m 29 Hof van Friesland uit de aantekeningen van wijlen de heer H. Sannes, schrijver van vier boeken over de historie van Het Bildt met betrekking tot Aert Gijsbert van Gelre anders genaamd Van Haeften). Uit dit testament blijkt dat Aert van Gelre al van 1527-1536 bekend is op Het Bildt en identiek is aan Aert Gijsbert van Gelder anders Van Haeften, die eveneens als de familie Seps-Van Gelder aanspraak maakt op de nalatenschap van vrouwe Theodora van Haeften, weduwe van Floris van Brederode, heer van Cloetinge, goeverneur van Heusden, aldaar overleden in 1599. Hij huwde in 1593 Dorothea van Haeften, vrouwe van Nijefelt.

Wapen-overeenkomsten tussen de families Seps-Van Gelder en de familie Van Haeften zijn ook opmerkelijk. Beiden voeren geblinddoekte morenkoppen (zie ook afbeelding in de Ned. herv. kerk te Berlikum, op twee herenbanken in de noordgevel). Dat in twee ver afgelegen plaatsen in het land familiewapens met morenkoppen voorkomen kan op een familierelatie duiden.

Waarschijnlijk zijn ze ontleend aan familieleden die tijdens de kruistochten deze Moren hadden bestreden op hun reizen naar het Heilige Land, de zogenaamde Jeruzalemvaarders.

In een akte van 8 maart 1716 komt het handmerk van Claes Jansz. van Gelder voor. Hij ondertekent met de bekende omgewende 4 met 3-poot, dat algemeen aangenomen wordt als een teken van afstamming uit een christelijke familie. In *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 1928, kol. 121, wordt door de heer Nieuwenkamp m.b.t. het wapen van de Zeeuwse familie De Jongh bevestigd 'als zou het omgekeerde antieke cijfer 4 in de wapenkunde als huismerk gebezigd, de oorspronkelijke betekenis gehad hebben van het Christus-Monogram, gelijk o.m. veel in de Romeinse catacomben wordt aangetroffen etc'. Zie hiervoor ook *Nederland's patriciaat* 1927, blz. 223, als zijnde omschreven 'een koopmansmerk'.

Ook werden door zijn voorvaderen alle grond-, graf- en waterwerken rond en in de kerk van Charlois verricht. Wellicht is na een diepgaande studie een familierelatie met de Friese tak Van Gelder aan te tonen.

Hopelijk levert deze bijdrage een ander gezichtspunt op tot nadere vaststelling en onderzoek naar het geslacht (Van) Gelder dan nu uit bovengenoemde bijdrage blijkt.

J.C. Lagendijk Vlissingen